

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է 150 դր.
Վերջին համարը 80
Մեկ ծանուցումը տողին 5 դրուով է
Մտքագրությունները կանխիկ են:
Յտարազրույիսները ամեն ամսույն 4րդ
և 13րդ կը սկսեն:

Դուրս երթալիս լրագրներուն նման
ծախքը առնողին վրայ է:
Լրագրայտ վերաբերեալ նամակ կամ որ
եւ իշի գրութիւն Խմբագրին պիտի
ուղարկուի. եւ առանց նամակի ծախ-
քը իրկողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 3 ՓԵՏՐՈՒՐ
ՊՐԵՍԲՅՈՒՆ ՀԵՌԱՐԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐԸ

Մարտի 9 փետր.

Յորեն նորին վիճակ. — Մետաքս եւ խո-
ղակ լաւագոյն: — Սուտաճ 65, 50, — Ձէթ
95, — Փոխանակութիւնը 24 97/2, — Յօնտո
74 1/2, — Բոնաօլիան 95 1/8:

Դմարա, 40, փետր.

Քաղաքականութիւնը խաղաղական է:
— Ստալը շատ կը դուրս: — Յորեն 52, — Ե-
դիպագործին խաղաղ 52,6, — Գարի 24, 6,
— Խաճուէ նորին վիճակին մէջ: — Մետաքս 19, 6:
Շառնեւան փոխառութիւն, հինը 85, նո-
րը 75 1/2, — Բոնաօլիան 95:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յունուար ամսույն քաղաքականութիւնը Քաղ-
ղիկ կայսեր Օրենսդրութիւն եւ Օրենսդիր
Ժողովոյն ուղղած առնաբանութիւնը բո-
լոր Եւրոպայի մէջ մեծ ազդեցութիւն
ընտաւ. ամենքն ալ գայն խաղաղութեան առ-
հաւանեաց մը համարեցին եւ Քաղաքացի
բաղիւնները միաձայն գոչութեամբ բնորո-
նեցին զայն: Միջոցի թայմը լրագրներու
ընէ կը յայտնէ անկեղծաբար Քաղաքացի
կայսեր խնամտութեամբ եւ համարաւոր
քաղաքականութեամբ վրայ ունեցած մեծ
զարմանքը, եւ սրտանց ուրախակից կը ըլլայ
Քաղաքացի եւ բոլոր աշխարհիս: Բոլորս
թաղաւորին եւ կառավարութեան համար
կայսեր զըռցած խօսքերը մեծ ազդեցու-
թիւն եւ գոհութիւն պատճառեցին Քաղ-
մանկոյ մէջ:

Եւս նշանաւոր ատենաբանութիւնը
միանգամայն Եւրոպայի ներկայ քաղաքա-

կան վիճակին ընդհանուր եւ համառոտ նը-
կարագրելն լրացով զխաւար հատուածնե-
րն արժան կը համարենք հոս գնել:

«Մանկակալ Պարսններ».

«Երեսփոխան Պարսններ».

«Մեղեաց տարի տեսանք որ քանի մը
երկիւղալի կատաճներ խաղաղութեան
հաստատութեան արդեւ չեղան. անհիմն
զիտուորութեան վայ զիտամբ տա-
րածուած ամեն զրոյցներն արդեւանց պարզ
իրականութեան առջեւ ինկան փարատե-
ցան:

«Օտար տէրութեանց հետ ունեցած
յարաբերութեանց վրայ մեծապէս գոհ
եմ. եւ շատ թաղաւորաց աչքերով ին
մեր բարեկամութեան կապերը սեղմելու
ձեռնառ եղան: Բոլորս թաղաւոր
Քաղաքացի զարով կը զարաւանդուի
եւ տեսնել թէ կը փոխաբերուի որ քան զոր
աւելի սերտեալ միարանելու այնպիսի կա-
ռավարութեան մը եւ այնպիսի ժողո-
վրդեան մը հետ որ հանգարտ եւ աներ-
կեան ընթացքով մը կը ընթանան դէպ ի
յառաջողութիւն:

«Կառավարութեան ծանցոյց
հաստատ միտքս դրած ըլլալով որ ման-
մական եւ անհաճաւոր խրատներով ջա-
նամ միաբանել երկու այնպիսի խնդիրներ
որոնց հակառակադրութիւնը ամեն
տեղ մարդկանց խնդրը եւ միտքը կը խը-
ռովէ:

«Մերկան աւերող առնին պատե-
րաբար վրայ հասաւ եւ ծանր փոստի մը
մէջ ձգեց մեր առեւտրական շահերը:
Մոկայնքանի որ չեղբներուն իրաւունք-
ները յարգուին, պէտք չէ ուրիշ բան մը
ընենք, բայց միայն մաթիմը որ այս դժ-
տութիւնն ի մօտց փախան մը առնու:

«Բոլորս ինքն մէջ հաստատութիւն մեր

ճովամարտի գործը՝ արիւթեամբ ամ-
բողաւ: Հոռամ թէ մեր ձեռնադրու-
թեան գործակից Սպանիայի արեւելի-
ներուն մէջ իրենց արիւթեան գործակցու-
թեան վարձատրութիւնը պիտի դանեն:

«Յիշիրն ընակիւնը տար կերպով
դէմ կը դնեն մեր արիւթեամբութեան. եւ
մեկու մը հետ պատերազմի բռնուած պի-
տի չորայինք՝ եթէ Մեքսիկայի մէջ ան-
խնդ կառավարութեան մը բռնած ըն-
թացքը զմեզ ստիպած չորսը Սպանիայ
եւ Մեքսիկայ հետ միարանելով մեր ազ-
գակիցները պաշտպանելու եւ մարդկու-
թեան ու ազգաց իրաւանց դէմ եղած
ոճիրները դնելու:

«Չեմ կարծի որ ապագային վրայ ու-
նեցած փոխանութիւնս խառնելու բան մը
կարենայ յառաջ գալ այս պատերազմին
Միտքին դարձեալներէն ազատ մնալով,
աւելի մասնաւոր կերպով ուշադրութիւն
մեր երկմեղ վիճակին վրայ դարձուցի:

«Նիկի՞ տեղեկագիր մը ձեռք մեր ել-
եմքի վիճակը ինչո՞ւնց: Եւս նիւթիս վը-
րայ միայն քանի մը խօսք պիտի դրուցեմ:
«Հասարակութիւնը իրար անցաւ տես-
նելով որ մեր բաց պարտքը 963 միլիոն ֆը-
րանքի համար է, բայց այս պարտքը այ-
սու հետեւ արդիւնքով ամենեւին տալեւա-
պի առիթ ըլլալը բան մը չունի. որովհե-
տե արդեն այդտեղի հասած էր 1848 էն
տուած՝ երբոր Քաղաքացի կեանքաւոր այսօր-
ւան պէս առտու եւ քաղաքաւոր չէր...»

«Յիշալի Պարսններ, արդարութիւն
չէ մոռնալ որ երկու փառաւոր պատե-
րաբանութեան պատճառաւ եղած փոխառու-
թիւններուն շահս եւ զիտամար հասու-
ցանելու համար ծախքն աւելցաւ. հասա-
րակաց օգտակար մեծամեծ շինութեանց
համար դանձր 622 միլիոն ֆրանք գործա-

ծեց, բայց ի այն 3 հազար միլիոնէն որ ընկե-
րութիւններն սպառեցին 6553 քիլոէթ-
րո երկաթ ուղի լինցնելու համար:

«Հեռագրական ղեկերը շինուեցան:

«Տէրութեան գրիթէ ամեն պաշտո-
նակարներուն վրէպիլ բարեւոյց ու:

«Օրենսդրութեան հանգստութիւնը աւել-
ցաւ, եւ զօրաց թիւը խաղաղութեան ա-
տեն Քաղաքացի պատեւոյն պահանջին
համեմատ վիճակի մը մէջ դրուեցաւ: Ար-
թոնական շէնքերը եւ հասարակաց յիշա-
տակարանները նորէն շինուեցան:

«Եւս ծախքերը կայսերութեան մէջ
ամեն հարկաւոր աշխատութեանց արդիւ-
նաւոր գրգռ մը առնին: Տեսնե՞ք որ
քաղաքներ կերպարանափոխ եղան, զաշ-
տերը երկրադործութեան յառաջադիմու-
թեամբ հարստացան, եւ արտաքին վաճա-
ռականութիւնը երկու հազար վեց հա-
րիւր միլիոնէն հինգ հազար ութ միլիոնի
հասաւ: վերջապէս միմեկ հասարակաց
հարստութեան անկողնը՝ տէրութեան եւ
կամուսները քանի մի հաշիւը միլիոն ա-
ւելցան:

«Եւս թուումը մեզի Քաղաքացի երեւ-
միտից փոխութիւնը կը ցուցնէ. եւ առ-
կայն ինչ որ ալ ըլլար վերջիշաղ բա-
ցերուն պատճառ, որչափ ալ օրինա-
ւոր ըլլային այս ծախքերը, խոհեմութիւն
չէր դանձր այսուհետեւ աւելցնել:

«Եւս նպատակաւ Օրենսդրութեան հիմ-
նդիր ժողովոյն քննութեան աւելի մեծ
արտօնութիւն մը կը շնորհէ ու ես քան
ղեւ կցորդ կընէ զայն իմ քաղաքականու-
թեան բաց դէպքն եւ համարաւոր թէ
այս միջոցը իմ պատասխանատուութիւնս
թեթեւցնելու համար մը չէր, այլ ծանր
եւ ինքնակամ ընտրութեամբ եղած փո-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱՆԵՆ ՏԵՄԵՐԵՆ

ՕՐԹԱԳԻՐԻԳԻ

Օրթագրիւնը աղբային տեսարանը
անցեալ ամսու անդործութեան մէջ հան-
գիստ առնելէն վերջը, այս անգամ Մասն
անուն ողբերգութեամբ մը սկսաւ. դարձ-
եալ իւր ներկայացումները:
Ողբերգութեան նիւթն է Մասն հայ-
կալանց վերջին թաղաւորին Եղեքանդը
Մակեդոնացւոյն դէմ պատերազմ յա-
րուցանելը Պարսիկ ձեռնառութիւնը
լով, եւ խաղին կնճիւղը կը կազմէ Մասնի
Երուսաղէ անուն աղջիկը, որուն Մա-
հէի զօրավարներէն Երուսաղէ անուն
մէկը սիրահարելով ուղերէ հետն ա-
մուսնանալ. սակայն Մասն կը մերժէր
անոր խնդիրը՝ աննշան ցեղէ մը ըլլալուն
համար, եւ Երուսաղէ յուսահատելով
Մակեդոնացւոյ կողմը անցած, զեպան
կրտսերի Եղեքանդը կը զօրաց բազ-
մաւթեամբ կը զաւթայ Մասնը հնազան-
դեցնելու կամ նուաճելու:

Մարդը կը բացուի. տեսարա-
նին վրայ ներկայ են Մասն եւ որդին
Օարմուր:

Օարմուր կիսադրնէ հօրը որ Երուս-
եակ յուսահատութենէն Սոսնայ անտառը
քաշուեր առանձնացեր է. «Սոսնայ
թաղի մը պէս ինկաւ Սոսնայ անտառին
սրբազան ստուերացը մէջ՝ երկու սիրելի
անուններ միշտ բերին մէջ միմեկը
Մասն եւ Երուսաղէ»:

Մասն կտաւ իւր աղջկանը վարքը,
իր թշնամոյն Երուսաղէին անունը բե-
րանք առնելով իւր ըրած առաջադրու-
թիւնները մերժելուն համար:

Օարմուր ամեն կերպերով պաշտ-
պանել կը ջանայ իւր ըջոյր:

«Մակայն կաղաչեմ, հօր, կըսէ, բու-
վիթուրդ եւ փառաց արկական խորհուրդ-
ներուն մէջ դիմած աչք մը նետե՛ք ողբ
ընտրելի վրայ որ սղոյ, եւ միայնութեան
մէջ իւր գեղամարդիկ կեանքը պիտի մա-
շեցնէ:»

Մասն. «Արուհեան իւր հօրը կա-
մաքը դէմ ընտրեց այդ մեղաւոր կեանքը
նուիրական անառակ պահապան Երու-
սաղէի պաշտպանութեանը կը յանձնեմ
դնելը:»

Եւ վերջապէս կը հրամայէ Օար-
մուրին որ գունդ մը պահապան զօր ա-
ռած երթայ Սոսնայ անտառին եւ Ե-
րուսաղէին վրայ գողուշանայ:

Եւս ինքն արարուածին երկրորդ տես-
լեանը մէջ եղած խօսակցութիւններն

արժանի են ամենայն ուշադրութեան:

«Եղեքանդ» իւր դիւրասահ գրչին
վաճճ օճը բանաստեղծական վրձինն ըն-
տան աշխարհ գոյնեղով դարգարած կը
ներկայացնէ հանդիսականներուն:

Տեսարանին վրայ ներկայ են Մա-
հէ, եւ Երուս Մարտ Տիւրան զօրավար-
ները: Մասն Հակաբանց գահին վրայ
նստած կիսադրնէ իւր զօրավարներուն
բոլոր խիստ փոստի մէջ ըլլալը. «Քաղ-
մապարեան Ինքնակարութիւնը կը գլորդին
կիշնան. . . . . թաղաւորը աւերակներու
վրայ կը պտուրին եւ ժողովուրդը գերու-
թեան շղթաներուն մէջ կը հեծնէ: Պառու-
ղային աշխարհակալ մը մէկ ձեռքը սուր
միւս ձեռքը շղթաներ. . . . . կը կոխէ
արքայից եւ աղբայ հորամած գլուխը:

«Մերահաս տաղնային բռնութիւն-
նը խորտակելու համար քառասուն հա-
զար հետեակ եւ հինգ հազար հեծեալ
գունդ Պարսիկ Քարէ թաղաւորին օգ-
նութեանը փութալուցի. . . . . ուրախու-
թեամբ դիմեցին այդ գիմարաւ տրուա-
նաց փառագայր մէջ, որպէս զի հայրենի
ազատութիւնը աներկիւղ ձախէր մեր
ստանապոյ լեռները վրայ»:

Հոս ամբողջ խորն ընդօրինակելու
փառագէն փառելով, նախ մեր շնորհա-
կալութիւնը մատուցանենք Մասնին ներ-
կայանող գերասանին:

Իւր խորիստ ու Մահաւալայի կեր-
պարանքը արժանի է ամենայն ծախաճա-
րութեանց:

Եւ եթէ իւր ձայնին անվարժ ոմանք
իրաւունք չունենային ըսելու, ինչպէս որ
քանի մը հողիւն ընեցինք թէ աւելի աղէկ
էր որ պարսիկ մօրաք մը գնէր ու առիթ
չտար լեզուին թոթովանալը կրնայինք ը-
սել որ մէկ հատիկ է մեր մէջը՝ ողբեր-
գութեանց թաղաւոր ըլլալու համար:

Դառնանք մեր խաղին:

Մասն շատ մը վաճճ խօսքերով զօ-
րավարները պատերազմի դրուելէ վերջը,
խորհուրդ կը հարցնէ անոնց ալ. «Խօս-
անցե՞ք դուք ալ եւ համարձակ յայտնե-
ցե՞ք Ձեր կարծիքները:»

Մարտ, համակարծիք իւր արքային,
պատերազմ ու յայտնի պատերազմ կը
գոչէ. «Եւ դու, արքայ, դա հակադրութեա-
նը՞ սկիզբէն ի վեր միթէ պատերազմով
չէ՞ որ ընկճեցիր բազմաթիւ ազգեր. . .
եւ միթէ հիմա Հայու երակներուն մէջ
առաւժ է իւր նախնեաց արիւնը. . . . .
զեքսանդր մակեդոնացին կուգէ բոլոր աղ-
գերը իւր կառքին ետեւը կապած քաշ-
կաւտել. թող Հայաստան թուրք մը
կանգնի, ուր խորտակին կառքին անիւ-
ները:

Իսկ Երուս կըսէ. «Մարդաւորութիւն է
իմ խորհուրդս. . . . . միթէ խնամտութիւն

100 և եւամեայ 30 զուրուշ :

Այս յուսանք որ պատկառելի ազգագրութեան հաստատութիւն մը ուսումնասիրող ազգայնոց պաշտպանութիւնն ու քաջաբերութիւնը վայելելով՝ կարող կըլայ ազգային յատկանշութեան արդիւնաւոր օժանդակներէն մէկն ըլլալու :

Անցեալ շաբթու Պէյօղլուի հայ ժողովուրդը բաւական յուզեցաւ :

Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ քահանայներէն մէկը՝ Վէճմեան Տ. Գրիգոր անունը սակեց քանի մը ամիս առաջ թաղին ժողովարան մէջ երկպառակութիւն և միջնե կոխ գրգռելու ամբաստանութեան ներքե իյնալով՝ թաղին բազմաթիւ խնդիրները նոյն եկեղեցիին ապաստարանութեան արդիւնէր էր : Արտուի թէ Պէյօղլուի թաղական խորհուրդը յիշեալ քահանային դատուելը խնդրելով, Ք. Գրիգոր հաստատած յանձնաժողովն ալ որոշեց թէ մինչև որ կանոնաւոր Պարտութիւն մը հաստատուի և նոր Պատրիարք մը ընտրուի, յիշեալ քահանային Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիէն հրաժարալ մնայ :

Սակայն անցեալ շաբթու տեղապահ արքեպիսկոպոս հայրը նոյն քահանայներէն Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին զբոկելով, թաղին մէջ մեծ իրարանցում և շարժում առաւ ալ եկեղեցւոյն մէջ խռովութիւն ելաւ, որուն բարեբաղդարար առաջին ասուն թաղական խորհուրդ խռովական անգամները, և քահանայն նորէն հեռացուցին եկեղեցիէն : Արտուի առաւ ալ թաղին բոլոր հարկեր և պատուաւրքներէն իրենց հարկեր չափ անձինք՝ եկեղեցւոյն թաղական խորհուրդարանը դուրսնելով, գործը քննելէ ետեւ համաձայնութեամբ յայտարար մը գրեցին սա մտք թէ մինչև որ յիշեալ քահանային դատաստանը չտեսնուի և թաղին ժողովրդեան սիրտը չհանգարտի, Պէյօղլուի եկեղեցւոյն մէջ քահանայադուրսութեան չկրնար ընդունուիլ : Այս յայտարարութիւնը ներկայ երդններէն ստրկութեան տեղապահ Արքեպիսկոպոսի զոհուեցաւ :

Պէյօղլուի հետեւեալը կը գրեն :

Մեծարգոյ խնայալիք Մատիւ լրագրոյ և բարեկամ յառաջդիմութեան :

Ժամանակէ մը ի վեր Պէյօղլուի մէջ մէկ քանի հոգի՝ ժողովրդեան թէ՛ եկեղեցիի և թէ՛ դպրոցի համար տուած տուրքերը չարաչար գործածելով անհոգ եղած էին առաջինին պայծառութեանը և երկրորդին բարեկարգութեանը : Յաւոք սրտի կը դիտէինք սա և կողմէնք բողբոջէին : Բայց ազգային անիշխանութեան ատեն որո՞ւ բողբոջել չըլլացանք :

Դեմը : Այս բնական կերպիւ յառաջ բերուած արիւնքներէն կը յայտնուի որ Արքեպիսկոպոս և Պարագի իշխանները ձեռքներին դեռ բաւական զօրութիւն ունին, և քիչ մը ետքը Պարագի օգնութեան կը հասնին : Որն որ անոնց գլուխը անցած պատերազմը կը սկսի նորէն Հայ և Մահադանայի զինուորներուն մէջ և երկրորդ վարագործը կիյնայ :

Գործադրութեան մասին դատարանով, առանց վարանելու կրնանք ըսել որ Արքեպիսկոպոս մասը առնողը խիստ վայելուչ կերպով կը նկարագրէ բոցալաւ սէրն ու յուսահատութիւնը :

Իսկ Օարմայր շատ զգացմունք ունեցող երիտասարդ մըն է : ամենէն աւելի յատակ կարտասանէ, և անձնանուէր գիւրասանի մը կրած դժուարութիւնները ձանձնալով՝ ներողամիտ կըլանք ձեռքուն մէջ ունեցած չարաչարութեանը : սակայն իւր օտարութիւն եղանակին դեմ հասարակութեան ունեցած դանդաղանքուն չենք կրնար պատասխանել :

Գ. արարուածը խիստ աղեկատու է : Արտաւազը պատերազմին մէջ յաղթուել է, և իւր սիրուհւոյն անշնչացեալ մարմինը քրտնէ պաշարուած տեսնելէ վերջը դարձեր է տեսարանին վրայ :

Հոն կը խոստովանի իւր մասնիկ մը ըլլալը : կը զըջայ ըրածներուն վրայ : գը-

նաւոր չուղելով այս օրերուն մէջ անոնցմէ հասցիւ պահանջելով խռովութիւն հանել և ըստպատկով ազգային բարեկարգ և օրինաւոր վարչութեան մը վերահաստատութեանը, ընկերութեանը զատ դուրսը մը բազմեց զիւզիս մէջ ընտիր վարժապետով : և հոս հրապարակաւ կ'իմացնենք ամենուն թէ ով որ կուզէ կրնայ իր զաւակը հոն խրել, և վճարելու կարողութիւն ունեցողներն ալ հարկադրուած չեն որոշեալ գումար մը տալ իրենց տղոցը համար :

Յուսալով որ կը բարեհաճիք այս նամակնուն մէկ քանի տող չորհե՛ք ձեր թերթին մէկ անկիւնը, մ'նամք և աշխուհիմք : 4 փետր. 1862 ի զիմաց ընկերութեան Կ. Պօլիս Ե. Պ. Զանգուին :

Հետեւեալ նամակը Արտիք Փաշայի թաղական խորհուրդը զրկած է մեզ ի հրատարակութիւն :

Մեծարգոյ հրատարակիչ Մատիւ լրագրոյն :

Թաղիս արքեպիսկոպոսի անուամբ եկեղեցւոյն 1861 տարուան եկամուտի և ծախքի հաշիւներն և թաղական տուրքին բաշխմանը համար յանձնարարական ժողովոյն կողմէն տրուած հրահանգին վրայ հարկ եղած զիտողութիւններն ընկալու համար, տարուայ յունուար 23ին, հինգշաբթի երեկոյն, թաղիս դպրոցում մէջ արժանապարգ բնակիչներէ բաղկացեալ ընդհանուր ժողով մը կազմուեցաւ : Այս ժողովոյ մէջ Ս. եկեղեցւոյ շաբաթական հատկութիւններն և ամսական ծախքներն և իւրաքանչիւր շրջաններուն վերջը չինուած բովանդակութեան հաշուեցուցակներուն մէջմէկ բնագիրները կարդացուեցաւ :

Հաշիւներուն վրայով մանրամասն տեղեկութիւն ուղղութեամբ, ստորագրեալ և յատկացեալ տուեալներուն մէջ արձանագրեալ շաբաթական, ամսական և բովանդակութեան հաշուեցուցակներն կրնալ տեղեկանալին իրենց յայտնելով : Թաղական խորհուրդոյ կողմէն ի վեր ունեցած պաշտօններուն մէջ ըրած գործնական աշխատութիւններուն և անգործաղի մնացածներուն առիթները պարունակող տարեկան նկարագրութիւնը կարդացուեցաւ, և վերջը յանձնարարական ժողովոյն կողմէն տրուած հրահանգը կարդացուելով ամենք ամենուն վրայ պէտք եղած դիտողութիւններն ընկալին մեծապատիւ ատենակալ Ազան Բոյր ժողովականներուն առաջարկից : Անկէ վերջը թաղիս դպրատանը համար ժողովականներուն կողմէն առաջարկուած քանի մը խնդիրներուն հարկ եղած պատասխանները տրուելով, անոր բարեկարգութեանը համար թաղիս բնակիչներէն քանի մը ուսումնասիրող անձինքներէ բաղկացեալ յանձնարարական ժողով մը պիտանաւորութիւնը տեսնուելով անոնց անունները նշանակուեցաւ ու դպրատանս գործոյն ընկելը հսկա-

լուելը կը կոծէ ազգին դեմ՝ գէնք վերջը ներուշի դաւաճանութեանց և ապերախ լուրսեան համար : յուսահատ և շուարեալ չորս կողմը կը գիտէ ու կը վրդովէ նաև առհասարակ բոլոր հանդիսականաց սիրտը :

Մահադանայի զօրականները իրեն դեմ կը դառնան : սակայն իւր անհոգութեան կարգիլէ դանոնք յիշեցնելով որ երբուն մը ըրած են իրեն հնազանդելու :

Ծառեր դնելով ներուշին կը խնդրէ աստուածներէն իր ըրածներուն համար : ոտքին տակը կանգնէ, կը կոխուէ Վեքրասիկին տուած զօրապարտութեան ծիրանին, կողմէ վերջապէս ինքզինքը դարձելով իւր անհոգութեան ստոր ձեռքէն առնելով կարգիլէ :

Աս միջոցին յոյն զօրական մը կուգայ ու կ'իմացնէ որ Վեքրասիկը մեծ բանակով Հայաստան մտել է, և կողմէ որ իրենք ալ երթան անոր հետ միասին :

Արքեպիսկոպոս յաղթութիւնը վատկելու : կերթայ նաև Արտաւազ մահը գտնելու :

Օարմայր կանցին Արմալի քաղաքը կ'երթայ պարիսպները պաշտպանելու : կանցնին նաև Արքեպիսկոպոս և Պարագի : Քաղաքները Վեքրասիկին յաղթուած Օարմայր օգնութեան հասնելու, որ պէս զի վերջին ապուէնն եզրը Մայր

դուրսնենք ու համար պէտք եղած պայմանները թաղական ժողովոյն հետ անկէ վերջը ընկնին որոշուեցաւ :

Անկէ դատ խորհուրդս օգնականի ալ կարողութիւն ունենալուն համար : թաղիս արքեպիսկոպոս իմաստիկներէն քանի մը անձինքներուն անուն նշանակուեցաւ, որոց պաշտօնըն ալ խորհուրդս պիտի որոշէ : Այս գործողութիւնները լմնալէն անմիջապէս ետքը, արդայ Պ. Ներսէս Մէզպուրեան ուսումնական անձը շանդաւարատից գեղեցիկ և ազգութեան արարածութիւն մը ըրաւ, որուն համար խորհուրդոյ կողմէն մեծ ապաւին ատենակալ Ազան Բարեմաղլութեանը շնորհակալութիւնները, և այս թաղական նորահաստատ ընդհանուր տարեկան ժողովս ամենայն սիրով և խաղաղութեամբ վերջացաւ, և ստորագրեալ բոլոր հաշուեցուցակներն ալ աւայժմ Ս. եկեղեցւոյս պահետի մատուցուելու համար վերցուեցան :

Պօլիս 50 թաղական խորհրդականք յունուար 1862 Արտիք-Փաշայի :

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինքիւնութեամբ կ'իմանանք թէ նախկին պատերազմի պաշտօնեայ վետերան Ռիզա Փաշային հիւանդութիւնը բարեբաղդարար աղէկալու երես բռնած է ճարտար բժշկաց հանձնարել և աղբուղարմաներով :

Անդրիանուպոլոյ Տեմոթիքոն հանգին յոյն եպիսկոպոսն աղջիկ մը բռնէ ամուսնացնելու ուզելով անոր չուզած մէկ մարդուն հետ, և բռնութիւն ու ծեծ բռնեցնելով անոր վրայ և այս պատճառաւ աղջիկը մեռնելով, դատը Անդրիանուպոլոյ կուսակալ Բարձր. Գրգորը Մէհմետ Փաշային ատենը ելաւ և մանրամասն քննութիւններով հաստատուեցաւ որ աղջիկը այն չուզած մարդուն ամուսնացնելու համար եպիսկոպոսը 500 զուրուշ կաշառք տուէր է : Այս կաշառակները թաղեան և աւջան վրայ բանեցուցած բռնութեամբ համար եպիսկոպոսը վնասէն վնասուելու դատարարութեան :

Արքեպիսկոպոսն առաւ մայրաքաղաքիս Լոնտոն քաղաք թաղը Քլեքթի մահապառնակ ծեր հայ մը իր տանը մէջ կ'ախտած գտնուեցաւ :

Թալիստէի Օսթրալիայի լրագրողը թէ Թեփեփէն լի իսլամական պահած գանձուն վրայ ճեղքուեալ հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ :

Արեւի որ 1826էն ի վեր որ այս մեծահարուստ գանձը թաղեան կ'ախտուի, անոր հետքը կորսուել էր : Անցեալ տարի Արքեպիսկոպոսի բանակին ծառայող Հունդալայի Ս. զօրապարտ Մարտիկ մէջ պառաւ :

Քաղաքը պաշտպանին :

Հոս մեր սա դիտողութիւնը կաւելցնենք որ տեսարանը Արմալի քաղաքին պարիսպներուն տակ ըլլալով կրնան ուղեւորներն չափ տեղաւոր քաղաքը երթալ ու դառնալ : սակայն անհրաժեշտ բան մը ըրած ըլլաւ : սակայն սա ալ ըսենք, որ եթէ հեղինակը ստիպուած չլըսար դերասաններուն սրահութիւնն իւր որբերութիւնը երեք արարուածի մէջ ընկնելու, գործողութիւնները շատ աւելի աղբու և կոտորակ կըլային :

Այդ շարունակներ :

Ահէ՛ Վեքրասիկի հետ ըրած պատերազմն մէջ վերադարձաւ : Արմալի քաղաքը երթալու յուսով ճամբայ ըրած ժամանակը, չկրնար շարունակել ու կիշնայ տեսարանին վրայ ու կը սկսի խօսիլ : Օարմայր ալ պատերազմին մէջ յաղթուած կը դառնայ Հայրը բռնուելու, ու քիչ մը խօսելէ վերջը կը տեսնէ անոր վերադարձը մարմինը : խիստ սրտաշարժ է և անց գրկախառնութիւնը շատ : աղէկ նկարագրուած են Հայկական թաղաւորին վերջին ժամերը, որ չկրնար իւր յաղթուած ըլլալ երեւակայն վշտ յաղթութիւն կերպէ, արքեպիսկոպոս և անոր բանակներուն մէջ կը կարծէ ինքզինքը : . . .

Ար հասնին վերջապէս Արտաւազ և

տիկնով տեսաւ որ ժամանակաւ լի իսլամական կանանցը կը մանկէ կ'ենէ եղեր : Այս պառաւ ըսեր է գորապարին թէ լի իսլամական հարստութիւններուն պահուած տեղը ինք գիտէ : Օրապարն ալ Ս. Պօլիս բնակող իր բարեկամ Ս. զնդապետին գրեթէ այս գիտք : Գնդապետն ալ այն գանձը գտնելու հրաման ստացել է կայսերական կառավարութեան : սակայն անաւ որ ինք վերջիցեալ պառաւ իւր երկու զինուորականներուն ըլլայ : Արդէն զնդապետը Քարթլու գացեր է, ուր պառաւ իրեն կ'ապասէ եղեր առաջնորդելու և գանձին պահուած տեղը ցոյց տալու համար :

Վաղղիսիան Մեմաթու լրագրողը Մէքիէէն գրուած հետեւեալ ցաւալի լուրերը կը հրատարակէ :

« Դեկտ. 16ին յանկարծ երկինքը թանձր ամպերով զոգուեցաւ և որոտումներով ու փայլատակումներով ահաբեկանքներ մը սկսաւ տեղալ և միանգամայն մեծ թաթառ (խորթում) մը իջաւ քաղաքին վրայ : Օրապարն ինքն ինք քաղաքին մօտակայ լեռնէն խոր ծայրերու հատումները բոկելով վար կը գլորուէին : Հատ չանցաւ քաղաքին մէջ ջուրը կոխեց, և բնակիչները տուններուն վերնայարկը փակելու տնիւնցան : Հատը ինքն ալ մոտեցան Սարաբէին մեծ մզկիթը փակելու : բայց շատ չանցաւ : Քաղաքն ալ ջուրը կոխեց և տասնուութ հոգի հոն կ'անքերնին կորուսին : Չուրը սրբանուէր գրեցնի տարին : Մայիս միկիթին ըրած կորուստը 5000 քահէն աւելի կը հասնի : Քաղաքին մէջ երեք հարիւր տուն փրկւան և բարձր լի մարդիկ փրատանէրուն ներքե թաղուեցան : ջուրը երեք օր ետքը քաղաքի սկսան ստակալ և աղբիւր տեսարան մը թողով քաղաքին մէջ :

« Ղիտտէ քաղաքն ալ շատ վնաս կըրեց այս ջրհեղեղին : »

Վաղղի մէջ այս օրերս ցորենի թեփը հանելու մեքենայ մը հնարուել է, որով այժմեան արդիւններուն տուած ալեւորէն հարկերն տասն աւելի կ'առնուի : Հաշիւ կրնան թէ Վաղղի համար տարին 100 միլիոն էքթօրիթը : ցորեն պէտք ըլլալով, որուն 5 միլիոն 160 հազար էքթօրիթը դուրսէն կ'առնուի, այս նոր մեքենային տուած հարկերն 10 շահնիլ այն պահաւը կը լըցուի և դուրսէն ցորեն առնելու հարկ չմնար :

Այս մեքենան ամեն ջաղացներուն և

* Մէկ էքթօրիթը 80 օխայի մօտ կըկշռէ :

Արած գորապարնին ալ իրենց թաղաւորը բռնուելով : նախ կուրախանան Արտաւազը մատնելը սարմանա ըլլալուն վրայ, որուն անպէ՛ս ըլլալը վերջ տեսներն : բայց յետոյ իրենց թաղաւորին հոգեվաքը մարմինը տեսնելով դառնութեան կը փոխուի : արտաքին իմաստը մէկ քանի աղէկատու խօսքերով անոնց կը յիշեն իւր որդին : կողմէ տեսնել վերջին անգամ : Հայոց գէնքերուն փայլմունքը, կաղաչէ որ աղէկ հսկեն Հայաստանի վրայ ու կը վե՛՛ վերջին շունչը :

Այսպէս Օարմայր հօրը վրայ, և գորապարները իրեն տուրք պատգամներ բռնելով անոր խօսքերը, « երթանք քաղաքին մը բարձրարեւել լեռները, հոնկէ աչուրիս Հայաստանի վրայ ըլլայ » կըսեն ու կիյնայ վարագործը :

Հայկական տեսարանը մինչև բարեկեցանի վերջին օրերը հինգշաբթի շաբթ և կիրակի գիշերները սրտաշարժ որբերութիւններ և զուարճացուցիչ կատակերութիւններ կը ներկայացնէ :

Մ. Զանգուին

